

GUID 9000

Аудити муштаракӣ МОА

INTOSAI

Дастурамали INTOSAI аз ҷониби Ташкилоти байналхалқии мақомоти олии назорати молиявӣ (INTOSAI) ҳамчун қисми Системаи изҳороти касбии INTOSAI нашр карда мешавад. Барои гирифтани маълумоти иловагӣ ба www.issai.org ташриф оред.

Ҳуҷҷати пешакии IFPP – ин ҳуҷҷат то таъсиси Системаи изҳороти касбии INTOSAI (IFPP) соли 2016 таҳия карда шудааст. Бинобар ин он метавонад аз Тавсияҳои минбаъдаи INTOSAI доир ба аудит аз рӯи мақсади шаклӣ фарқ мекунад.

INTOSAI

INTOSAI, 2019

- 1) Соли 2016 ҳамчун ISSAI 5800 – Дастурамал доир ба аудитҳои муштарак қабул карда шудааст.
- 2) Бо таъсис дода шудани Системаи изҳороти касбии Intosai (IFPP) он ба GUID 9000 – Аудити муштаракӣ MOA бо тағйиротҳои таҳрирӣ дар соли 2019 ивази ном кардааст.

МУНДАРИЦА

1. ВОРИД	4
Шакли GUID	4
Мақсади Дастурамали мазкур	5
Тавсифҳо	5
2. ОҒОЗИ АУДИТ	10
Мақсади ҳамкорию аудиторӣ	10
Қарор дар бораи ҳамкорӣ дар соҳаи аудит	11
Итиҳоби мавзӯ барои аудит	12
Интиҳоби МОА барои аудит	13
Интиҳоби намуди мувофиқи аудит	14
Махфият	16
Созишномаи расмӣ оиди ҳамкорӣ дар соҳаи аудит	17
3. ПАЙДАРПАИИ ЗИНАҲОИ КОРҲОИ АУДИТОРӢ	19
Омодагӣ ба аудит	19
Гузaronидани аудит	25
Ҳисобот доир ба аудит	28
4. БАҲОДИҲӢ ВА ҲАМКОРИИ МИНБАЪДАИ АУДИТОРӢ	30
Шарҳи аудити гузаронидашуда	30
Баҳодиҳии минбаъдаи ҳамкорӣ дар соҳаи аудит	31
Идома додани ҳамкорию аудиторӣ	32

1

Дар солҳои охир ҳамкориҳои байни муассисаҳои олии аудит хеле васеъ гардид. Такони ин рушдро асосан INTOSAI тавассути конгрессҳо, комиссияҳои доимӣ, гурӯҳҳои корӣ, ҷаласаҳо, семинарҳо ва ахиран тавассути дастгирии ташаббуси рушди INTOSAI таъмин кардааст.

Дар бисёр ҳолатҳо, ҳамкорӣ инчунин натиҷаи ташаббусҳои дучониба ва минтақавӣ мебошад, ки тавассути он MOA шиори INTOSAI-ро татбиқ намуд, ки мубодилаи таҷриба ба ҳама манфиат меорад.

Ҳиссагузориҳои инфиродӣ ба ин GUID, ки аз ҳамаи MOA дархост шудаанд, ба таври возеҳ нишон медиҳанд, ки ҳамкориҳо дар ҳоли ҳозир идома дорад. Онҳо исбот мекунанд, ки MOA ҷонибдори ҳалли мушкилоти тағирёбандаи глобалӣ бо роҳи муайян ва татбиқи роҳҳои нави самаранок ташкил ва идоракунии худ мебошанд. Ин дастури GUID бояд ба ҳадафи таъмини он, ки ҷомеаи байналмилалӣ MOA дар тақмили идоракунии захираҳои давлатӣ нақши торафт муҳимтар дошта метавонад, саҳм гузорад.¹

ШАКЛИ ДАСТУРАМАЛИ МАЗКУР

Сохтори ин GUID қадамҳои пайдарпайи миссияи аудиториро инъикос мекунанд. Он марҳилаҳои омодагӣ, гузаронидан ва баҳодиҳии аудитро баррасӣ мекунанд ва барои ҳар яки ин марҳилаҳо маслиҳатҳо ва дастурҳо медиҳад. Мӯҳтавои дахлдори ҳар як банд наметавонад ва барои пурра ҷавоб додан ба ҳамаи саволҳои, ки ҳангоми гузаронидани аудити якҷанд MAO ба миён омада метавонанд, нигаронида нашудааст ва ҷавоб дода наметавонад. Масалан, дар ин Дастур ба назар гирифтани гуногунии ҷаҳорҷӯбаи ҳуқуқии миллӣ имконнопазир аст, ки MOA бояд дар асоси он амал кунанд. Аммо, ин GUID ба назар мерасад, ки ба саволҳои асосие, ки ҳамкорон бояд ҷавоб диҳанд, ҷавоб медиҳад.¹

МАҚСАДИ ДАСТУРАМАЛИ МАЗКУР

Ин GUID пешбинӣ шудааст, ки ба муассисаҳои олии аудиторӣ воситаи омодагӣ, гузаронидан ва назорат кардани аудити дучониба ва бисёрҷонибаро пешниҳод кунад. Ҳангоми банақшагирии муштараки чунин аудитҳо, GUID бояд ҳамаи иштирокчиёро аз масъалаҳои муҳиме огоҳ кунад, ки бояд шартӣ зарурӣ барои санҷиши муваффақ аниқ ва мувофиқа карда шаванд. Ба ин мақсад, аз ҷумла, модели созишномаи аудити расмӣ ва рӯйхати назоратӣ хидмат мекунанд.

Ҳангоми истифодаи GUID наметавонад муваффақияти аудитро барои ҳама иштирокчиён кафолат диҳад, он метавонад ба пешгирии хатогиҳои эҳтимолӣ мусоидат кунад. Ҷоидаҳое, ки ин GUID дода метавонад, қисман аз дарсҳои омӯхтаи МОА ҳангоми истифодаи он вобаста аст.

ТАВСИҶО

Бо дарназардошти муҳити байналмилалӣ, ки ин дастури GUID истифода хоҳад шуд, ба назар чунин менамояд, ки оғозро аз муайян кардани баъзе мафҳумҳои дар поён овардашуда оғоз кардан маъно дорад. Ин барои пешгирии нофаҳмиҳои эҳтимолӣ, ки дар ҳамкориҳои ояндаи якҷанд МОА рух дода метавонанд, анҷом дода мешавад.

» Намудҳои аудитҳои муштарак²

Аудитҳои муштарак байни ду ва ё зиёда муассисаҳои олии аудиторӣ метавонанд ба се намуд тақсим карда шаванд: аудити параллелӣ, ҳамроҳангшуда ва муштарак (ниг. Тасвири 1).

- **Миссияи параллелии аудиторӣ:** қарор оид ба гузаронидани чунин санҷишҳо қабул карда шуд. Шумо метавонед методология ва муносибати аудитро мубодила кунед. Аудит ҳамзамон аз ҷониби ду ва ё зиёда мақомоти аудити нисбатан мустақил гузаронида шавад, аммо бо як гурӯҳи алоҳидаи аудиторӣ аз ҳар як мақом, одатан танҳо ба мақомоти идоракунии худ ва танҳо аз рӯи масъалаҳое, ки ба салоҳияти он дохил мешаванд, ҳисобот медиҳанд.

-
- 1 *Ҳангоми таҳияи дастурамали мазкур ба сифати маводи маълумотдиҳӣ ҳуҷҷатҳои зерин истифода бурда шудаанд: «Ҳамкорӣ байни мақомоти олии аудит – тавсияҳо ва мисолҳо барои аудитҳои муштарак», 2007 с., GUID 5203 «Ҳамкорӣ дар соҳаи аудити созишномаҳои байналмиллалии экологӣ».*
 - 2 *Ниг. INTOSAI, Ҳамчун мақомоти олии аудит метавонанд ҳангоми гузаронидани созишҳои байналмиллалии экологӣ ҳамкорӣ намоянд, 1998 с. INTOSAI, Ҳамкориҳои байни мақомоти олии аудит – Тавсияҳо ва мисолҳо барои аудити муштарак, 2007 с.*

Барои ин намуди аудит, метавон аз аудити солҳои 2006 ва 2009 гузаронидаи 12 МОА аз EUROSAI (Булғористон, Чехия, Македония, Олмон, Руминия, Словакия, Словения, Туркия, Испания, Швейтсария, Украина ва Лаҳистон) ёдовар шуд. Ҳамаи онҳо як созишнома ва чаҳорчӯбаи ҳамкорӣ имзо карданд, ки бояд ҳамаи МОА дар омӯзиши аудиториҳои худ ба инобат гиранд. Ҳадафи аудит арзёбии самаранокии барномаҳо / тадбирҳои интихобшуда оид ба мусоидат ба шуғли маъҷубон буд.

Аудити дигар - ин аудити байни солҳои 2008 ва 2012 гузаронидашуда мебошад, ки МОА Чехия ва МОА Олмон ба мувофиқа расиданд, ки ҳам дар бораи бастанӣ шартномаҳои сохтмон дар саросари ИА ва ҳам пешгирии коррупсия санҷишҳои параллелӣ гузаронанд. Ин аудит ба татбиқи қонунҳои хариду фурӯши ИА, ки ба қонунгузориҳои миллии ворид шудаанд ва пешгирии коррупсия дар қарордодҳо оид ба сохтмони биноҳо ва роҳсозӣ ва / ё инфрасохтори нақлиётӣ равона карда шудааст. Аудит инчунин иҷозат додани бастанӣ шартномаҳоро аз қимматҳои ҳадди аққали ИА барои пешгирии коррупсия фаро гирифт.

• **Рисолати ҳамоҳангшудаи аудиторӣ:** Аудити ҳамоҳангшуда – ин ё аудити муштарак бо ҳисоботи ҷудоғонаи аудиторӣ ба мақомоти роҳбарикунандаи МОА ё аудити мувозӣ (параллелӣ) бо як ҳисоботи аудиторӣ иловатан ба ҳисоботҳои миллии махсуб меёбад.

Намунаи он аудити ҳамоҳангшудаест, ки аз ҷониби МОА Украина, Олмон, Нидерланд, Полша, Федератсияи Россия, Ҷумҳурии Словакия, Швейтсария, Иёлоти Муттаҳидаи Амрико ва Палатаи Аврупои Аудиторҳо оид ба Фонди “Паноҳгоҳи” Чернобил дар солҳои 2007-2008 гузаронида шудааст.

Ҳадафи аудит муқаррар кардани ҳолати воқеии корҳо дар робита бо дастгирии ҳуқуқӣ, ташкилӣ ва молиявӣ барҳам додани нерӯгоҳи барқи атомии Чернобил (ЧАЭС) ва табдили агрегати нобудшудаи ⁴ НБАЧ ба системаи аз ҷиҳати экологӣ тоза тавассути татбиқи Нақшаи Татбиқи Объекти Паноҳгоҳ буд.

• **Миссияи аудиториҳои муштарак:** қарорҳои асосӣ ба назар гирифта мешаванд. Аудитро як гурӯҳи ягонаи аудиторӣ мегузаронад, ки иборат аз аудиторҳои ду ва ё зиёда мақомоти аудити мухтор мебошад ва одатан як гузориши ягонаи аудиториҳо барои пешниҳод ба ҳар як мақомоти дахлдори идоракунӣ таҳия мекунанд.

Барои ин намуди аудит, намунае мавҷуд аст, ки ин GUID метавонад ба МОА-и эҳтимолӣ, ки мехоҳанд аудити муштарак гузаронанд, пешниҳод кунанд, ин аудити МОА Ҳолланд ва МОА Белгия дар солҳои 2007 ва 2008 мебошад. Ҳардуи онҳо созишномаҳо дар бораи гузаронидани аудити муштарак оид ба сифати таҳсилоти олии дар кишварҳои худ бастанд.

Дар як ташҳиси муштарак онҳо муайян карданд, ки кафолати сифат дар таҳсилоти олии ҳам Нидерланд ва ҳам Белгия хеле рушд кардааст. Аммо, фаъолияти системаи кафолати сифатро дар ҳуди муассисаҳои таълимӣ бо якҷанд роҳ беҳтар кардан мумкин аст. Пас аз панҷ сол, ҳарду МОА санҷиши пайгирӣ гузарониданд, то тавсияҳои онҳоро иҷро кунанд ё не.

»Зинаҳои идоракунӣ (иерархии)

Дар аудити муштарак, муассисаҳои олии аудитории ширкаткунанда вазифаҳои гуногун доранд. Вазифаҳо бояд дар гурӯҳҳои умумӣ ё миллӣ, таҳқиқоти саҳроӣ, ҳисоботдиҳӣ ва қабули қарорҳо ҳамроҳанг карда шаванд. Ин вазифаҳоро шахсоне иҷро мекунанд, ки сарфи назар аз унвонҳои гуногуни мансабҳо дар иерархияи ҳар як мақомоти олии аудит, намудҳои шабеҳи корро иҷро мекунанд. Барои мақсадҳои ин GUID, сатҳҳои гуногун ба тариқи зерин муайян карда мешаванд:

Нақшҳо ва масъулиятҳо вобаста аз МОА-ҳои ҷалбшуда ба зимма гирифта мешаванд.

- Сатҳи аввал: роҳбарияти олий, ба монанди аудитори генералӣ, (якум) президент ё муовинони онҳо.
- Сатҳи дуюм: сардорони шӯъбаҳо, зершӯъбаҳо, менечерҳои соҳавӣ.
- Сатҳи сеюм: роҳбарони воҳидҳои аудиторӣ, шӯъбаҳо
- Сатҳи чорум: аудиторони калон
- Сатҳи панҷум: кормандони дигар.

Муваффақияти аудит аз ӯҳдадорихоии ҳамаи тарафҳои вобаста, алахусус роҳбарияти олий вобаста аст (Сатҳи Якум).

» Кумитаҳо

Ҳангоми гузаронидани аудитҳои (санчишҳои) муштарак сохторҳо / кумитаҳо барои қабули қарорҳо ва назорат аз болои тамоми раванд муҳиманд.

Намояндаи ҳар як МОА дар ҳама гуна кумитаҳо ҳангоми имзои созишномаи стандартӣ ё ҳангоми омодагирӣ ба аудит бо санади расмӣ таъин карда мешавад.

Вобаста аз намуди аудити муштарак, МОА иштирокчӣ метавонанд кумитаҳои зеринро ташкил диҳанд:

»Кумитаи роҳбарикунанда: Ин мақоми ҳамоҳангсозии кори муштарак дар аудити мувозӣ (параллелӣ) ё ҳамоҳангшуда мебошад. Аъзоёни кумита оид ба аудит мубодилаи афкор мекунанд ва дар бораи равиши кор ба мувофиқа мерасанд. Онҳо маълумоти заруриро барои қабули қарор ба шахсони масъули муассисаҳои олии аудитии иштироккунанда мерасонанд ва қарорҳои ин шахсони масъулро дар робита бо дигар муассисаҳои олии аудит намояндагӣ мекунанд. Аъзои чунин кумитаҳо метавонанд аудиторони ботаҷриба бошанд (дараҷаи чорум ва боло).

Ғайр аз ин, МОА-и иштирокчӣ метавонад яке аз онҳоро ҳамчун ҳамоҳангсози МОА интихоб кунад, ки масъули татбиқи барномаи аудит хоҳад буд (масалан, марҳилаҳо, ҷадвал).

»Кумитаи роҳбарикунанда: Ин мақоми назорат ва роҳбарии фаъолияти гурӯҳи аудиторӣ дар чараёни аудити муштарак мебошад. Ин мақом ҳама қарорҳои аудитории муштаракро ба дараҷае қабул мекунад, ки роҳбарони аудит барои қабули онҳо ваколатдор набошанд. Дар айни замон, намояндагон бо муассисаҳои олии аудитории худ робита доранд. Хуб аст, ки аъзои гурӯҳ дар ташкилоти худ қудрати қабули қарорҳоро дошта бошад (сатҳи сеюм ё болотар).

» **Намуди ҳисоботҳо**

Аслан, ду шакли гуногун мавҷуд аст, ки дар онҳо муассисаҳои олии аудит метавонанд дар бораи натиҷаи аудити муштарак ҳисобот диҳанд.

»**Ҳисоботи муштарак (аудити муштарак):** МОА-ҳои иштироккунанда ҳисоботи муштарак тартиб медиҳанд, ки натиҷаҳо, хулосаҳо ва тавсияҳои аудитор дар бар мегирад ва ба мақомоти идоракунии дахлдор ва муассисаҳои миллӣ пешниҳод карда мешавад. Ҳисобот метавонад бо як ё якчанд забон навишта шавад.

»**Ҳисоботи муштарак (аудити ҳамоҳангшуда):** МОА-и иштироккунанда ҳисоботи муштарак таҳия мекунад - дар асоси ҳисоботи миллӣ, дар ҳолати зарурӣ. Ҳисоботи муштарак баъзе ё ҳама натиҷаҳо, хулосаҳо ва тавсияҳои дар якҷоягӣ пешниҳодкардаи МОА-ро дар бар мегирад. Ҳисоботи муштарак ба мақомоти дахлдори парлумонӣ ё роҳбарикунанда ва дар сурати имкон, тибқи чорчӯбаи қонунгузорӣ, ба ҳама тарафҳои дигари манфиатдор пешниҳод карда мешавад - илова ба гузоришҳои миллӣ, дар ҳолатҳои зарурӣ. Ҳисобот метавонад бо як ё якчанд забон навишта шавад.

»**Ҳисоботи аудити миллӣ (Аудити ҳамоҳангшуда / мувозӣ):** МОА-и ширкаткунанда ҳисоботи алоҳидаи миллӣ таҳия мекунад. Ба онҳо хулосаҳо, натиҷаҳо ва тавсияҳо, ки аз ҷониби аудити миллӣ таҳия шудаанд ва дар ҷойҳои имконпазир бо натиҷаҳои аудити дигар муассисаҳои олии аудитии ширкаткунанда илова карда мешаванд. Ҳисоботҳо метавонанд сохтори шабех дошта бошанд ё танҳо дар қисматҳо монанд бошанд. Онҳо ба мақомоти миллӣ пешниҳод карда мешаванд.

ВАЗИФАИ ҲАМКОРИИ АУДИТОРӢ

(Art INTOSAI-PI *Эъломияи Лима* (моддаи 15) ба таври комил нишон медиҳад, ки мубодилаи байналмилалӣ иттилоот ва таҷриба воситаи муассири кумак ба МОА дар иҷрои вазифаҳои худ мебошад.

Ин мубодилаи дарсҳои омӯхташуда, инчунин омӯзонидани аудиторҳо ва машварат оид ба усулҳои аудиторӣ дар бар мегирад. Дар ҳоле ки бояд заминаи гуногуни ҳуқуқӣ ва иқтисодӣ барои ҳар як кишвар баррасӣ карда шавад, таҷрибаи андӯхтаи дигарон метавонад ҳамчун асос барои баровардани ҳулосаҳо дар бораи беҳбудии эҳтимолии кишвари худ ва механизмҳои тақмилифтаи аудит ва функсияи худ истифода шавад. Ин равиш инчунин метавонад барои пешгирӣ кардани такрори хатогиҳои системавӣ, ки аллакай аз ҷониби МОА-и дигар муайян шудаанд, кӯмак кунад.

Ҳамкории байналмилалӣ ба омӯзиш барои аудиторҳо мусоидат мекунад, ки он торафт бештар як ҷорабинии байналмилалӣ шуда истодааст ва ба онҳо имконият медиҳад, ки бо усулҳои нави кор ошно шаванд. Ҳамзамон, он имконият медиҳад, ки маънои истилоҳоти алоҳидаи техникӣ (истилоҳот) бо забонҳои гуногун ба таври равшан ва возеҳ муайян карда шавад.

Муассисаҳои олии аудитӣ (санҷишӣ) аз бисёр ҷиҳатҳо ҳамкорӣ карданд. Онҳо инро мунтазам дар шакли аудити параллелӣ ё ҳамоҳангшуда анҷом медиҳанд, ки мубодилаи иттилоотро дар бар мегиранд. Миссияҳои аудитории муштарак камтар; чунин санҷишҳо дар Алҷазоир, Кипр, Индонезия,³ Литва, Мальдив, Мозамбик, Перу, Словения ва Венесуэла гузаронида шуданд.

3 *Индонезия бо иштирок дар аудит; дар санҷиши аудиторӣ Cour des Comptes - эъзоҳ: CdC шахси амалкунандаи UNBOA буд - аудиторҳои ВРК RI иштироки фаъол доштанд. Аудиторҳо стандартҳои аудити СММ истифода бурданд.*

Ҳамкории аудиторӣ одатан вақте талаб карда мешавад, ки агар МОА дар ҷойҳои воқеъ дар хориҷа санҷиш гузаронад. Умуман, Муассисаҳои олии назоратӣ ҳуқуқ надоранд, ки корҳои аудиториро берун аз кишвари худ, масалан, бо баҳрабардорандагон дар хориҷа, бидуни розигии дигар давлати манфиатдор анҷом диҳанд. Дар баъзе ҳолатҳо, қонун ба онҳо иҷозат медиҳад, ки дар шароити муайян аз муассисаҳои аудити хориҷӣ кӯмак пурсанд.

ҚАРОР ДАР БОРАИ ҲАМКОРИИ АУДИТОРӢ

Ҷавобҳо ба саволномаи аз ҷониби Гурӯҳи корӣ пахншуда (ниг. Замимаи 1) нишон медиҳанд, ки илова бар манфиати асосӣ ба ҳамкории дучониба ё бисёрҷониба, сабабҳои асосии гуногун низ мавҷуданд. Аудитҳои муштарак метавонанд ҳамкории мавҷудаи байни муассисаҳои олии аудиториро беҳтар ва шабакаҳои ғайрирасмиро тақвият диҳанд.

Ҳамкорӣ байни ниҳодҳои олии аудитӣ сарфи беҳудаи вақт нест, балки ниёз ба нигоҳ доштани самаранокии онҳост, зеро он ба муқоиса ва рушди таҷрибаи пешқадам дар тамоми муассисаҳои ширкаткунанда мусоидат мекунад⁴. Он барои рушду тавсеаи дониши умумии касбии аудиторҳои бахши давлатӣ хизмат мекунад. Мубодилаи дарсҳои омӯхта, дониш ва методология дар соҳаҳои манфиатдори МОА аксар вақт ҳамчун ҳавасмандкунӣ (мотив) доништа мешавад.

Муассисаҳои олии аудитӣ мехоҳанд таҷрибаи мавҷудаи худро баррасӣ намуда, онро бо таҷриба ва стандартҳои беҳтарини байналмилалӣ муқоиса кунанд. Дар баъзе ҳолатҳо, ин донишҳо барои санҷиши аллакай давомдор зарур аст. Гурӯҳи кории INTOSAI оид ба аудити экологӣ ҳадафҳои асосии зеринро муайян кардааст:

- дастгирии муассисаҳои олии аудиторӣ дар ташаккули фаҳмиши масъалаҳои мушаххаси аудити экологӣ;
- мусоидат ба мубодилаи иттилоот ва таҷриба дар ин самт;
- дастурамалҳо ва дигар иттилооти барои муассисаҳои олии аудит муфидро нашр кунанд (яъне маслиҳат дар бораи ҳаҷм ва усулҳои аудити экологӣ).⁵

⁴ XVIII INCOSAI, Мавзӯи I, ҳуҷҷати музокиравӣ дар бораи имкониятҳои ҳамкории дучониба ва бисёрҷониба байни муассисаҳои олии аудиторӣ (МОА). Муаллиф: Идоракунии муаллифии миллии Шоҳигарии Мутаҳид.

Имрӯз, сабаби асосӣ эҳтимолияти таҳияи роҳҳои ҳалли мушкилоти байналмилалӣ, аз қабилӣ масъалаҳои экологӣ, ҷамъоварии андозҳо ва пардохтҳо, ё мубориза ва таъқиби ҷиноятҳои байналмилалӣ мебошад. Барои бисёре аз муассисаҳои олии аудиторӣ, ҳавасмандгардонӣ барои ҳалли ягонаи мушкилоти байналмилалӣ омили ҳалкунандаи омодагӣ ба ҳамкорӣ мебошад. Дар баъзе ҳолатҳо, ҳамкорӣ ба таҳияи сиёсати ягона барои муассисаҳои олии аудит, пеш аз ҳама дар соҳаи ҳифзи муҳити атроф^{равона} шудааст.

Аксар вақт, аудити муштарак инчунин ба барномаҳои ишора мекунад, ки дар он якчанд кишвар иштирок мекунад, масалан, санҷишҳои кӯмаки молиявӣ барои таҳкими инфрасохтори кишварзӣ ва минтақавӣ, маблағҳои донорӣ. Масалан: аудити фонди сунамӣ аз ҳисоби маблағҳои азиме, ки кишварҳои донор ба кишварҳои зарардида аз сунамӣ ҷамъ меоранд, ба манфиати умумии бисёр муассисаҳои олии аудитӣ табдил меёбад. Аз ин рӯ, ҳисоби боэътимоде лозим аст, ки шаффоф ва дар назди донорҳои, ки одатан аз мардум маблағ ҷамъоварӣ мекунад, ҳисоботдиҳанда бошад. Бо вучуди ин, барои кишвари донор ҷалби аудиторҳои маҳаллӣ ба аудити муассисаҳои олии назоратии онҳо муассиртар буд, то онҳо воқеияти қурбониёни сунамиро беҳтар дарк кунанд. Аудитҳо аксар вақт ба шаффофият, истифодаи дуруст, ҳисобот ва тасдиқи ин барномаҳо дахлдоранд.

Барои масъалаҳои дигари байналмилалӣ, аз қабилӣ маъмурияти гумрукӣ ва муҳоҷират, бо роҳи ғайриқонунӣ азхуд кардани маблағи пулӣ, хариду фурӯши одамон ё созишномаҳои ҷимояи байналмиллалӣ аудити МОА алоҳида дар ҳудуди миллии он чандон маъно надорад.⁶ Аз ин рӯ барои МОА гузаронидани аудити муштарак ба мақсад мувофиқ аст.

ИНТИХОБИ МАВЗӮЪ БАРОИ АУДИТ

Дар бисёр ҳолатҳо, ҳамкорӣ аз он ҷиҳат ҳавасманд хоҳад шуд, ки масъалаҳои наздисарҳадӣ, аз қабилӣ ифлосшавии муҳити зист, воридот ё содироти намоён ва ноаён, гардиши пул ё андозҳои муайян ё боҷҳои гумрукӣ метавонанд танҳо дар шакли ҳамкориҳои марзӣ тасдиқ карда шаванд. Илова бар шартҳои аввал, баъзе шартҳо ва / ё муомилоте, ки дар зиёда аз як кишвар мавҷуданд, метавонанд тасдиқ карда шаванд, масалан, субсидияҳои ҳукумат ба бахшҳои алоҳидаи иқтисодиёт (бахши энергетикӣ ё бахши кишварзӣ). Таҳлили ҷавобҳо ба саволнома як қатор самтҳои ҷаззоби аудиториро нишон дод, ки онҳоро ба якчанд соҳаи аудитори такроршаванда тақсим кардан мумкин аст (нигаред ба Замимаи 2).

5 Website INTOSAI WGEA: <http://www.environmental-auditing.org/>.

6 See XVIII INCOSAI, Theme I, discussion paper on the possibilities for bilateral and multilateral cooperation among supreme audit institutions (SAIs). Author: National Audit Office United Kingdom.

ИНТИХОБИ МОА БАРОИ АУДИТ

Интихоби аудиторҳои мувофиқ аксар вақт аз мавзӯи аудит вобаста аст.

- Дар мавриди аудити экологӣ ва фондҳои экологӣ, иштирокчиён аз ҷумлаи он кишварҳое интихоб карда мешаванд, ки ба як минтақаи ҷуғрофӣ тааллуқ доранд (масалан, кишварҳои ҳамшафати кӯл ё баҳр, чангалҳо ё боғҳои миллӣ) ё кишварҳое, ки иштирокчии ин конвенсия мебошанд (масалан, Конвенсияи Хельсинки). Дар мавриди аудити экологӣ, иштироки муассисаҳои олии аудитории кишварҳое, ки таъсири махсус ба муҳити зист доранд, тавачҷӯҳи ҷиддӣ дорад. Дар робита ба аудити фондҳои рафъи офатҳои табиӣ бояд ташкилотҳои олии аудитории ҳам донорҳо ва ҳам кишварҳои қабулкунанда ҷалб карда шаванд.
- Вақте ки суҳан дар бораи санчиши сохторҳои алоҳида меравад (пулҳо, шоҳроҳҳо), дар аудит муассисаҳои аудитории кишварҳое, ки ин сохтор ҷойгир аст, иштирок мекунанд.
- Аудитҳои марбут ба муомилоти тижории наздисарҳадӣ дар баъзе молҳо / хидматҳо ва андозҳои бочҳои гумрукии марбута дар ҳамкорӣ бо муассисаҳои олии аудитории он кишварҳое, ки барои ин амалиётҳо ва даромадҳо тавачҷӯҳи ҷиддӣ доранд, гузаронида мешаванд. Худи ҳамин ба интиқоли сарҳадии партовҳои маъмулӣ ва хатарнок дахл дорад. Барои ин санчишҳо, иштирокчиён инчунин одатан аз кишварҳои манфиатдор интихоб карда мешаванд.
- Илова бар омилҳои минтақавӣ, ҳамкориҳои якҷанд МОА метавонад чунин маъно дошта бошад, ки агар онҳо ё кишварҳояшон манфиатҳои шабех дошта бошанд. Масалан, аудити муштарак метавонад даромаднокии қарзҳоеро, ки созмонҳои байналмилалӣ ба кишварҳои алоҳидаи гиранда дастрас кардаанд, тафтиш кунанд.
- Ғайр аз якум, иштироки МОА-и кишварҳое, ки таҷрибаи махсус доранд, бинобар он, ки онҳо аллакай дар соҳаи дахлдор санчишҳо гузаронидаанд, дар ҳайати худ мутахассисони санчидашуда доранд ё аксар вақт усулҳои аудитро истифода мебаранд, ки дигар мақомоти назорати молиявӣ низ манфиатдоранд. Ин хусусан ба аудите, ки асосан бо мақсади таълимӣ гузаронида мешаванд, дахл дорад. Варианти дигари иштирок, ки бояд баррасӣ карда шавад, ин як ташкилоти олии аудитории кишвар мебошад, ки таҷрибаи пешқадамро дар ин самт (эҳтимолан) таҳия кардааст, гарчанде ки муассисаи олии аудитории дахлдор ҳанӯз аудитро анҷом намодааст. Дар ин ҳолат, варианти ҷолиб аудити муштарак (параллелӣ) мебошад, ки мубодилаи натиҷаҳои назарраси аудитро дар бар мегирад.

ИНТИХОБИ НАМУДИ МУВОФИҚИ АУДИТ

Ҳамкориҳои аудиторӣ байни МОА нав нест, аммо он доимо густариш меёбад ва метавонад шаклҳои мухталиф дошта бошад.

Одатан фарқ мекунад:

- Машварат: бо мубодилаи итилоот маҳдуд аст;
- Дастгирии мутақобила: аудит ба натиҷаҳои аудити аз ҷониби МОА -и дигар таҳияшуда, бидуни такрори асос карда шудааст;
- Ҳамоҳангсозӣ: аудит бо истифода аз методологияи монанд ё маъмул ва равиши аудит;
- Аудити муштарак: Гурӯҳи аудиторӣ иборат аз аудиторони инфиродии як қатор муассисаҳои олии аудиторӣ мебошад. Дар баъзе кишварҳо монеаҳои ҳуқуқӣ барои гузаронидани аудити муштарак мавҷуданд, зеро барои гузаронидани корҳои аудиторӣ берун аз қаламрави миллӣ ягон ваколати қонунӣ вучуд надорад.

Гарчанде ки машварат ва дастгирии тарафайн метавонанд ғайрирасмӣ бошанд, санчишҳои ҳамоҳангшуда ва параллелӣ (дар асоси ҳамоҳангӣ) омодагӣ ва мувофиқаи бодикқатро талаб мекунад. Аммо, дар бисёр ҳолатҳо ширкаткунандагон ӯҳдадорҳои мутақобилаи ҳуқуқӣ надоранд ва ҳамкорӣ ба принсипи нияти холис асос меёбад. Тафовутро байни аудити параллелӣ ё (якҷақта), аудитҳои ҳамоҳангшуда ва аудити муштарак гузоштан мумкин аст (ниг. Ба банди 1.3 дар боло). Ин шаклҳои ҳамкорӣ аксар вақт ба таври возеҳ муайян карда намешаванд (ба расми 1 нигаред). Дарачаи ҳамкорӣ аз санчишҳои параллелӣ то аудити муштарак фарқ мекунад. Қарор дар бораи он, ки кадом намуди аудити муштарак гузаронида мешавад, воқеан муҳим нест, зеро муассисаҳои олии аудитории ширкаткунанда оид ба ҳамаи масъалаҳои муҳим як хулоса доранд. Аудитҳое, ки ба тавсифи мафҳуми «аудити муштарак» қомилан мувофиқат мекунад, кам ба назар мерасанд ва дар баъзе ҳолатҳо ⁹ метавонанд предмети талаботи махсус бошанд. ⁸

7 Мисол, дар Австрия; ниг. Ҳисоботи Директори иҷроияи коллегии ТҶНМ австриягӣ Маг. Вильгельм Келлер дар бораи муассисаҳои олии аудит дар муҳити ҷаҳонигардонидашуда (аудитҳои бисёрҷониба, аудитҳои ҳамоҳанггардонидашуда); Анҷумани 19-уми СММ / INTOSAI, СИМПОЗИУМ ДОИР БА АРЗИШҶО ВА БАРТАРИҶОИ АУДИТИ ДАВЛАТӢ ДАР МУҶИТИ ҶАҶОНИГАРДОНИДАШУДА, 28–30 марти 2007 с., Вена, Австрия, <http://www.intosai.org/uploads/anlageie.pdf>, с. 90-94.

Схемаи 1 – Хусусиятҳои аудити муштарак (НАМУДИ АУДИТ)				
	Аудити паралелӣ	Аудити паралелӣ	Аудити муштарак	
Гурӯҳ	Гурӯҳҳои аудитории миллӣ	Гурӯҳҳои аудитории миллӣ	Гурӯҳҳои аудитории муштарак	Гурӯҳҳои аудитории муштарак
Мақсадҳо	Монанд / (қисман) ҳаммонанд	Монанд / (қисман) ҳаммонанд	Ҳаммонанд	Ҳаммонанд
Миқёс	Монанд	Монанд / (қисман) ҳаммонанд	Ҳаммонанд	Ҳаммонанд

Методология	Монанд	Монанд / (қисман) ҳаммонанд	Ҳаммонанд	Ҳаммонанд
Гузаришдан	(Қарибки) дар як вақт	Дар як вақт		
Ҳисобот	Ҳисоботҳои аудитори милли	Ҳисоботҳои аудитори милли	Ҳисоботи аудитори муштарак	Ҳисоботи аудитори муштарак
Баҳоидиҳӣ	Гурӯҳҳои аудитори милли	Гурӯҳҳои аудитори милли	Гурӯҳҳои мутаҳиди аудиторӣ	Гурӯҳи аудитори мутаҳид

- 8 Мисол: фаҳмидани он, ки кадом лаҳзаҳо бояд ба ҳисоботҳои милли, ки бояд бо ҳисоботи аудитори муштарак ба таври паралеллӣ пешниҳод гардад, ворид карда шавад: («Ҳисоботҳои милли бояд масъалаҳои зеринро» дар бораи аудитори байналмиллалӣ ҷамоҳанггардашудаи Фонди Паногоҳи Чернобил [http:// www.environmental-auditing.org/Portals/0/AuditFiles/Ukraine_Joint_f_eng_Chernobyl.pdf](http://www.environmental-auditing.org/Portals/0/AuditFiles/Ukraine_Joint_f_eng_Chernobyl.pdf)).
- 9 Гарчанде, ки МОА Олмон бо мақомоти аудитори хориҷӣ, байналмиллалӣ, фаромиллӣ созишномаҳо баста метавонад, барои иҷрои супоришҳои аудитори инфиродӣ комиссияро тақлиф кунад ё қабул намояд, метавонад аз номи ташикilotҳои милли ё байналмиллалӣ ӯҳдадорихоӣ аудитори ба худ гирад, ин аз ваколатҳои ташикilotҳои байналмиллалӣ, шартномаҳо ё созишномаҳои байниҳукумати вобаста аст (банди 2 моддаи 93 Кодекси федералии буҷет).

МАХФИЯТ

Ҳамкорӣ бо МОА дар дигар кишварҳо ҳатман табодули иттилоотро дар назар дорад. Чун қоида, натиҷаҳои аудитор ба мақомоти дигари аудиторӣ танҳо дар ҳолатҳое додан мумкин аст, ки агар онҳо дар қонунгузори дахлдор пешбинӣ намуда бошад.

Аз ин рӯ, табодули иттилоот бояд танҳо бо МОА, ки дар як лоиҳаи муштарак кор мекунад ва бояд ба натиҷаҳо ниёз дошта бошанд, маҳдуд карда шавад. Дар ҳолати аудити бисёрҷониба, метавонад маҳдуд кардани интиқоли баъзе маълумот ба як МОА бо вазифаи ҳамроҳангсозӣ бошад.

МОА метавонад масъалаи истифодаи муштаракро танҳо дар ҳолати зарурӣ бо назардошти ҷанбаҳои зерин баррасӣ кунад:

- Одатан ба муассисаҳои ҳамкорон пешниҳод намудани маълумоти ҷамъбасти кофӣ аст. Умуман, пешниҳоди ҳисоботи пурраи аудиторӣ ба муассисаҳои шарик ба мақомоти миллий (масалан, парламент ё ҳукумат) шарт нест.
- Агар интиқоли маълумот мувофиқа шуда бошад ва барои аудити муштарак зарур бошад, маълумоти шахсӣ метавонад бе ном монад.
- Баъзе маълумоти ҳассосро тавассути почтаи электронӣ ё почтаи оддӣ бе рамзгузори фиристодан мумкин нест.¹⁰
- Мақоми санҷишгузаронанда ё дигар шахсони манфиатдор¹⁰ ҳуқуқ доранд, ки пеш аз ба мақомоти дигар, аз ҷумла дигар муассисаҳои олии аудитӣ расидани натиҷаҳои аудит шунида шаванд.
- МОА-ҳои ҳамкорӣ метавонанд розигии пешниҳоди иттилоотро ба шахсони сеюм танҳо бо розигии МОА, ки маълумот аз он сарчашма мегирад, баррасӣ кунанд (ниг. Созишномаи стандартии аудит, банди 15).

Чун қоида, супоришҳои доимӣ мавҷуданд, ки коркарди баъзе маълумотро танзим мекунад. Бо сабаби васеъ будани ваколатҳои МОА одатан барои нигоҳ доштани махфияти ҳуҷҷатҳо ва маълумоти гирифташуда ва риояи муқаррароти махсуси махфият масъул аст.

¹⁰ Дар ҳолати Олмон ин масалан, нисбати шахсонивоқеъ ва ҳуқуқӣ тадбиқ карда мешаванд, ки ба онҳо ҳуқуқи аудит паҳн намегардад, лекин онҳо дар ҳисоботҳои аудиторӣ оварда мешаванд, чунки онҳо дар иҷрои вазифаи идоракунии давлатӣ иштирок мекунад.

Дар баъзе кишварҳо, ҳама гуна истихроҷи маълумоти махфӣ аз ҷониби ҳукумат таҳти қоидаҳои махфият қарор мегирад. Маълумоти махфӣ пеш аз ҳама маълумоти шахсиро дар бар мегирад, яъне маълумоте медуҳад, ки дар бораи ҳолатҳои шахсии шахрвандон ё шахсони ҳуқуқии зарардида хулоса баровардан имкон медуҳад. Аз ҷумла, интиқоли дигар маълумоти ҷамъшуда метавонад ҳуқуқи даҳлатнопазириро вайрон кунад. Аз ин рӯ, маълумот одатан пеш аз интишор ё ҳатто интишор беном карда мешавад. Агар барқарор кардани маълумоти шахсӣ ғайриимкон бошад, интиқоли маълумот ҳуқуқи даҳлатнопазириро вайрон намекунад.

Гурӯҳҳои муайяни одамон бо қоидаҳои махсуси сирри касбӣ вобастаанд (масалан, кормандони ташхиси тиббӣ ва психологӣ, адвокатҳо дар робита бо машварати мизочони худ). Онҳое, ки дар ҷараёни кори аудиторӣ худ иттилооте ба даст меоранд, ки қоидаҳои сирри касбӣ ба онҳо дахл дорад, қисман ҳамон вазифаи махфиятро доранд ва агар вайрон карда шаванд, ба монанди мутахассисони дигар ҷазо дода мешаванд.

Илова ба қоидаҳои умумии сирри хидматӣ ва касбӣ бояд қоидаҳои махсуси махфият риоя карда шаванд. Дар бисёр кишварҳо инҳо сирри почта ва телекоммуникатсия, сирри андоз ва амнияти иҷтимоӣ ва амнияти иҷтимоиро дар бар мегиранд. Илова бар ин, бисёр бандҳои дигари махфияти ҳуқуқӣ мавҷуданд, ба монанди ҳуқуқ ба сирри тарафҳои мурофиаи маъмурӣ ё ҳуқуқҳои шабех дар қонунҳои тичорӣ.

СОЗИШНОМАИ РАСМӢ ДАР БОРАИ ҲАМКОРӢ ДОИР БА АУДИТ

Вобаста аз усули ҳамкории аудиторӣ ё намуди ҳамкории аудиторӣ, як қатор масъалаҳои кушода мавҷуданд, ки (эҳтимолан ҳатмӣ) бояд аз ҷониби МОА қабл аз оғози санҷиши муштарақ мувофиқа карда шаванд (ниг. Замимаи 4 - Созишномаи стандартӣ оид ба аудит). Мақсад пешгирии ҳама гуна таъхир дар кори аудиторӣ бо роҳи ошкоро муҳокима кардани ҳамаи масъалаҳои муҳим байни ҳамаи иштирокчиён пеш аз оғози аудит мебошад. Қоидаҳои возеҳе, ки МОА-и ширкаткунанда дар созишномаи аудит қабул кардаанд, махсусан барои қабули қарорҳои ғайрӣ дар масъалаҳои ташкилӣ муҳиманд. Ҳангоми таҳияи қарор бояд ҳамеша масъалаи мустақилият дар робита бо аудит ва ҷамъоварии далелҳои аудиторӣ баррасӣ карда шавад.

3

НАИЗГАРПАНИ ЗИНАҲОИ КОРИ АУДИТОРӢ

Пас аз он ки қадамҳои пешакӣ пеш аз ба имзо расидани созишномаи аудити расмӣ гирифта шуданд, ҳамаи ин созишномаҳо бояд дар амал татбиқ карда шаванд. Робитаи пурраи ҳамаи иштирокчиён чузъи муҳими муваффақияти ҳама гуна аудити муштарак мебошад.¹¹

ОМОДАГИРӢ БА АУДИТ

Ҳангоми омодагӣ ба аудит, ҳама созишномаҳои марбут ба аудит иҷро карда мешаванд (дар ҳолати зарурӣ расман баста мешаванд). Ин, аз ҷумла, ташкили як ё якчанд гурӯҳи аудиторӣ, омӯзиши зарурӣ, муайян ва мубодилаи хавфҳои дорои аҳамияти умумимиллии марбут ба мавзӯи аудит ва ҳадафҳои аудити якҷоя, таҳлили натиҷаҳои аудитории аллакай мавҷудбуда ва омода намудани нақшаи тарҳрезии аудит, аз ҷумла методологияи истифодашаванда, инчунин тартиби корро дар бар мегирад.¹²

¹¹ See INTOSAI, 2007, *Низ. INTOSAI, 2007 с, дар ҳамаи зинаҳои аудит, саҳ. 3.*

¹² *Дар вақти омодагирӣ ба аудити ҷамоҳангсозӣ чораҳои, ки бояд қабул карда шаванд аз усули истифодашаванда вобастаанд ё дар намуди аудити муштарак бо ҳисоботҳои алоҳидаи аудит ё дар намуди аудити паралелӣ (ё якҷақта) бо ҳисоботи пурра иловатан ба ҳисоботҳои миллӣ амалӣ мегарданд.*

» Гурӯҳ (ҳо)-и аудиторӣ

Вобаста ба интихоби аудиторони ширкаткунанда, вобаста ба шакли интихобкардаи аудит, равишҳои гуногун метавонанд мувофиқ бошанд.

Схемаи 2	
Аудити паралелӣ	Аудити муштарак
»Интихоби аъзоёни гурӯҳҳои аудиторӣ миллӣ.	» Интихоби аъзоёни дахлдори муассисаҳои аолии тафтишкунандаи иштирокчи (зинаи 4 ё аз он боло)
»Таъин намудани роҳбарони масъули гурӯҳҳои миллӣ	» Таъин намудани роҳбарони масъули гурӯҳҳо (зинаи 3 ва аз он боло)
»Мубодилаи маълумот дар бораи гурӯҳҳои аудиторҳо дар байни мақомоти олии аудити иштироккунанда	» Озод намудани аъзоён / аудитороне, ки барои аудити муштарак интихоб карда шудаанд, аз дигар ӯҳдадорихо
»Маҷлиси муштаракӣ ҳамоҳангсозии шахсони масъул барои гурӯҳҳои аудиторӣ	» Мубодилаи авали маълумот байни аъзоёни гурӯҳҳои аудиторӣ.
»Таъсиси кумитаи ҳамоҳангсозӣ	» Маҷлиси муштаракӣ омодагии гурӯҳҳои аудиторӣ
	» Таъсиси кумитаи роҳбарикунанда

Дар мавриди аудити муштарак, тавсия дода мешавад, ки аъзои гурӯҳи аудиторӣ аллакай дар созишномаи расмӣ аудит таъин карда шаванд. Ҳадди аққал, аъзо, ки бояд масъулияти ҳар як МОА-и иштирокчиро дар ҳайати аудиторӣ намояндагӣ кунад, бояд дар марҳилаи аввал таъин карда шавад. Ҳамин тариқ, талаботе, ки аудиторҳои иштирокчӣ бояд иҷро кунанд, алахусус нисбати малакаҳои забонӣ метавонанд сари вақт байни МОА-ҳои ширкаткунанда муҳокима ва мувофиқа карда шаванд.

Агар МОА-ҳои ширкаткунанда як гурӯҳи муштаракӣ аудиторӣ ташкил карда бошанд, тавсия дода мешавад, ки аъзои дахлдор имконият диҳанд, ки дар тӯли муддати тӯлонӣ ба гурӯҳ саҳми муносиб гузоранд. Илова ба талаботи расмӣ, ки таъмини он бояд риоя карда шавад, аудиторҳо метавонанд аз дигар корҳои аудиторӣ асосан озод карда шаванд. Чунин чораҳо метавонанд муноқишаҳои эҳтимолиро дар натиҷаи такрори ӯҳдадорихо оид ба вазифаҳои гуногун ба таври муассир пешгирӣ кунанд, ки ин метавонанд қадвали барои аудити муштарак мувофиқашударо зерӣ хатар гузоранд.

Тақя ба таҷрибаи беруна низ муфид буда метавонад. Коршиносон метавонанд аз як ё якчанд мамлакати иштирокчӣ омада, ба манфиати ҳамаи иштирокчиён дастгирии аудитро пешниҳод кунанд. Маблағгузорӣ барои чунин коршиносон метавонад аз ҷониби МОА-и ширкаткунанда дар оғози аудит мувофиқа карда шавад.

» Мақомоти роҳбарикунанда ва танзимкунанда

Ҳайати мақомоти идоракунии ва таҳияи сиёсат метавонанд вобаста ба шакли интихобкардаи аудит фарқ кунанд:

Схема 3	
Аудити параллелӣ	Аудити муштарак
<ul style="list-style-type: none"> » Аз болои гурӯҳҳои аудитории миллӣ муассисаҳои олии аудитории миллӣ роҳбарӣ мекунанд. » Қабули қарорҳо оиди аудити миллӣ ўҳдадорӣ мақомоти олии аудит давлатӣ маҳсуб меёбад. » Санҷишхоро мақомоти муштарак назорат мекунад (кумитаи ҳамоҳангсозӣ) » Агар қарорҳо доир ба масъалаҳои алоҳида бояд якҷоя қабул карда шаванд, онҳо аз ҷониби шахсоне, ки дар муассисаҳои олии аудитории миллии дахлдор қарор қабул мекунанд, қабул карда мешаванд (ҳангоми зарурат). 	<ul style="list-style-type: none"> » Роҳбар (рони) гурӯҳи аудиторӣ якҷоя аз ҷониби ҳамаи иштирокчиёни муассисаҳои олии аудит таъин карда мешаванд. » Қарорҳо доир ба аудит дар доираи ваколатҳои пешниҳодгардида аз ҷониби роҳбар (рони) гурӯҳи аудиторӣ қабул карда мешаванд. и) Идоракунии аудит аз ҷониби мақомоти муштарак (кумитаи роҳбарикунанда) » Қарорҳо дар бораи аудити муштарак берун аз доираи Ваколатҳое, ки ба роҳбар (рони) аудит пешниҳод карда шудаанд, аз ҷониби кумитаи роҳбарикунанда, ки дар он ҳамаи мақомоти олии аудит муаррифӣ карда мешаванд супорида мешаванд. .

Аксарияти аудити мувозӣ (параллелӣ) ба гумон аст, ки мақомоти идоракунии муштарак ва таҳияи сиёсатро талаб кунанд. Азбаски аудити миллӣ таҳти масъулияти ҳар як МОА миллӣ гузаронида мешавад, танҳо як мақомоти ҳамоҳангсоз лозим аст. Вазифаи он таъмини алоқаи зарурӣ ва ҳамоҳангсозии аудити миллӣ хоҳад буд.

Баръакс, дар мавриди санчишҳои муштарак, бояд як самти ягона вучуд дошта бошад. Роҳбарони якҷоя таъиншуда вазифаҳои худро таҳти масъулияти худ дар доираи салоҳиятҳои додасуда иҷро хоҳанд кард. Барои қабули қарорҳои, ки аз доираи ваколати роҳбарият берунанд, кумитаи муштарак роҳбарикунандаи намояндагони ҳамаи МОА-и ширкаткунанда таъсис дода шуданаш мумкин аст. Хеле матлуб аст, ки ин намояндагон ваколатҳои зарурии қабули қарор дошта бошанд, то битавонанд бидуни равандҳои ҳамоҳангсозии иловагӣ дар дохили муассисаҳои миллии худ қарор қабул кунанд. Агар ин талабот иҷро карда нашавад, хавфи таҳияи тартиботи ҳамоҳангсозӣ дар муассисаҳои олии аудити миллӣ ба тарҳрезии аудити муштарак таъсири назаррас хоҳад дошт.

Агар гузориши муштарак оид ба натиҷаҳои санчишҳои ҳамоҳангшуда таҳия карда шавад, тавсия дода мешавад, ки кумитаи муштарак барои таҳия ва мувофиқа кардани ин гузориш таъсис дода шавад. Ва дар ин ҷо намояндагони миллии ин кумита бояд ваколатҳои зарурии қабули қарорро барои ба даст овардани созиши ниҳой дар бораи натиҷаҳо, хулосаҳо ва тавсияҳои гузориши муштарак дошта бошанд.

» **Вохӯриҳои омодагирӣ/чорабиниҳои омӯзишӣ**

Тавсия дода мешавад, ки иштирокчиён пеш аз оғози санчиш (аудит) якҷоя чамъ оянд. Мақсади он бояд мубодилаи афкор дар бораи мавзӯ, мундариҷа ва қадамҳои минбаъдаи аудити (ҳо) -и ба нақша гирифташуда бошад. Чунин вохӯрӣ ба иштирокчиён имконият фароҳам меорад, ки дарсҳои омӯхташударо муҳокима кунанд, хусусиятҳои миллиро нишон диҳанд ва донишҳои дахлдорро барои аудит мубодила кунанд. Дар сурати гузаронидани аудити муштарак, ин маҷлиси пешакӣ инчунин имконият медиҳад, ки аъзоёни гурӯҳи аудиторӣ бо ҳамдигар шинос шаванд. Дар ҳолати санчишҳои параллелӣ, матлуб аст, ки ҳадди аққал аъзои кумитаи роҳбарикунанда (агар бошад) мулоқот кунанд.

Ғайр аз он, гузаронидани чорабиниҳои муштаракӣ омӯзишӣ дар самти омодагӣ ба аудити муштарак муфид буда метавонад. Семинарҳо ва машғулиятҳои амалӣ бо аудиторҳои иштирокчиёни метавонанд ба кафолати он, ки онҳо метавонанд аудиторро дар асоси сатҳи яхелаи дониш оғоз кунанд, кӯмак мерасонанд. Дар ин замина, шояд арзишманд аст, ки мутахассисони хоричӣ аз ташкилотҳои байналмилалӣ ё академияҳо, ки аллақай бо мавзӯи аудит машғуланд, дар бисёр ҳолатҳо аз нуқтаи назари байналмилалӣ ҷалб карда шаванд.

» **Гузаронидани таҳқиқотҳои пешакӣ (миллӣ)**

Дар ҳолате, ки қонунгузориҳои миллӣ ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ иҷозат додаанд, таҳқиқоти пешакӣ то оғози аудит муфид буда метавонанд. Мақсади асосии чунин таҳқиқоти пешакӣ ба даст овардани хулосаҳои асосӣ барои аудит тавассути таҳқиқот мебошад, масалан: дар Интернет ё дар китобхонаҳо.

Дар ин маврид, МОА метавонад хавфҳои муҳими миллиеро, ки бо мавзӯи аудит ва ҳадафҳои аудити аудити муштарак алоқаманданд, муайян ва мубодила кунад.

Манбаҳои иттилоот барои муайян кардани чунин хатарҳо инҳоро дар бар мегиранд, ки бо онҳо маҳдуд намешавад:

- Ҳуҷҷатҳои буҷетии ташкилоти тафтишшаванда;
- Дастурнамалҳои дохилӣ ва дастурҳои истифодабарии аудитор;
- Натиҷаҳои аудитории қаблӣ;
- ҳисоботи аудити дохилӣ;
- Муҳокима бо мақомоти идоракунии миллий ва ҷонибҳои манфиатдори асосӣ;
- Маълумот аз системаи иттилоотии идоракунӣ.

» Мутаҳид намудани натиҷаҳои аудитҳои қаблӣ (миллӣ)

Чамбоварӣ ва таҳлили натиҷаҳои аудити қаблӣ дар мавзӯи аудити монанд омодагӣ барои гузаронидани аудити муштарак мебошад. Хулосаҳо ва тавсияҳои, ки ҳангоми санҷишҳои қаблӣ таҳия шудаанд, метавонанд усулҳои имконпазири аудити муштаракро нишон диҳанд. Аммо, бояд дар назар дошт, ки то чӣ андоза вазъи дахлдори миллий мавриди таҳлили байналмилалӣ қарор мегирад.

» Нақшаи дизайни аудит (аз ҷумла ҷадвал)

Ҷузъи муҳимтарини омодагӣ ба аудит нақшаи аудит мебошад. Вобаста аз шакли аудит, талабот ба мундариҷа, сохтор ва равиш фарқ мекунад.

Схемаи 4	
Аудити параллелӣ	Аудити муштарак
<ul style="list-style-type: none"> » Схемаи аудити миллӣ бо таркиби муқоисавӣ, мумкин аст, дар асоси модели умумӣ » Хатогиҳо/ислоҳкунӣ мутобиқи заминаи ҳуқуқии миллӣ эҳтимол дорад. » Нақшаи дизайни аудит бояд аз ҷониби шахсони ваколатдоре, ки қарорҳои МОА миллии даҳдорро қабул мекунад маъқул доништа шавад. 	<ul style="list-style-type: none"> » Нақшаи ягонаи дизайни аудит » Бо ба назар гирифтани заминаи меъёрию ҳуқуқии миллӣ, ки кори мақомоти олии аудити иштироккунандаро танзим менамоянд. » тасдиқ намудан аз ҷониби ҳамаи мақомоти олии назоратии иштироккунанда тасдиқ карда мешавад

Одатан, нақшаи тарҳрезии аудит гумон аст, ки қисми таркибии созишномаи расмӣ аудит байни МОА бошад. Аз ин рӯ, дар сурати гузаронидани аудити муштарак, он бояд ҳадди аққал дар сатҳи кумитаи роҳбарикунанда тасдиқ карда шавад, агар ҳуқуқи тасдиқ ҳифз нашуда бошад - бо муқаррароти қонунгузори миллии, дар ҳолати даҳлдор.

- ба шахсони қарор қабулкунанда дар муассисаҳои олии аудиторӣ. Дар ин ҳолат, бояд вақти кофӣ барои ҳамоҳангсозӣ мавҷуд бошад.

» Ҷадвал / нақшаи амал

Банақшагирии мӯҳлати санҷишҳо ҷузъи муҳими нақшаи аудит мебошад. Агар аудит дар асоси созишномаи расмӣ аудити байни МОА-и иштирокчӣ асос ёбад, эҳтимол дорад, ки дар он созишномаҳои муҳим, аз қабилӣ марҳилаҳо, мӯҳлат / шакли анҷом додани ҳар як марҳила, муайян карда шудаанд. Дараҷаи дақиқ ва саривақтӣ низ аз шакли аудит вобаста хоҳад буд.

Схемаи 5	
Аудити параллелӣ	Аудити муштарак

<ul style="list-style-type: none"> » Чадвали чаҳорчӯба бо зинаҳои асосии умумӣ, мисол санаи оғоз ва охири аудитҳои миллӣ, ҳисобот оиди натиҷаҳои аудит ва ғ. » Чадвали умумӣ бо буфери зиёди вақт » Тасдиқи чадвал аз ҷониби ҳамаи мақомоти назорати иштироккунанда » Чадвали аудитҳои миллӣ бо назардошти нишондодҳои болоӣ 	<ul style="list-style-type: none"> » Чадвали пурра бо назардошти зинаҳои пайдарпаи аудити муштарак » Чудо намудани вақт барои зинаҳои гуногуни аудит, махсусан барои кори зарурии ҳамоҳангсозӣ дар муассисаҳои олии назоратии иштироккунанда » Тасдиқ намудан аз ҷониби мақомоти олии назоратии иштироккунанда (кумитаи роҳбарикунанда)
--	--

Ҳамин тариқ, дар санҷишҳои параллелӣ, чадвал танҳо як чаҳорчӯбаеро фароҳам меорад, ки дар он МОА бояд аудити худро таҳти масъулияти худ анҷом диҳад. Тағирот дар аудити миллӣ метавонад ба чадвали мувофиқашуда таъсир расонад, аммо ҳатман.

ГУЗАРОНИДАНИ АУДИТ

Ҳангоми гузаронидани аудити муштарак, як қатор хусусиятҳо аз ҳамкорӣ ва ҳамоҳангсозии МОА-и ширкаткунанда ба миён меоянд. Аудити муштарак ё аудити сершумори миллӣ пайдарпайии муқаррарии марҳилаҳои аудитро риоя мекунад. Дар сурати гузаронидани аудити муштарак, МОА-и инфиродиро роҳбари аудиторҳо ё кумитаи роҳбарикунанда ҳамчун қабули қарор, назорат ва кумитаи роҳбар иваз мекунад.¹³

» Назорати риояи чадвал ва рафти аудит

Дараҷаи иштироки МОА-и ширкаткунанда дар назорати риояи чадвали аудит ва пешрафт аз шакли аудити интихобшуда вобаста аст.

Схемаи 6	
Аудити паралелӣ	Аудити муштарак
<ul style="list-style-type: none"> » Идоракунии аудитҳои миллӣ ўҳдадорӣ ҳар як Мақомоти олии аудити иштирокчи маҳсуб меёбад. 	<ul style="list-style-type: none"> » Идоракунии аудити муштарак ўҳдадорӣ роҳбари (они) аудит/кумитаи роҳбарикунанда маҳсуб меёбад.

<p>» Ҳамаи иштирокчиён бояд оиди ҳамаи ҳамогиҳи мавҷуда аз ҷадвал дар рафти аудитҳои милли хабардор карда шаванд.</p> <p>» Ислоҳкунии ҷадвал баъди мувофиқа карда шудан байни мақомоти олии аудити иштирокчи (кумитаи ҳамоҳансозӣ, агар зарур бошад)</p>	<p>» Иштирокчи мақомоти олии назорати молиявии милли танҳо дар сурати зарурат ва бо ташаббуси кумитаи роҳбарикунанда</p> <p>» Ислоҳи ҷадвал аз ҷониби кумитаи роҳбарикунанда</p>
--	--

Умуман, санҷишҳои параллелӣ маънои онро доранд, ки муассисаҳои олии аудитории ширкаткунанда вазифаҳои муҳими идоракуниро мустақилона иҷро мекунанд, дар ҳоле ки дар сурати гузаронидани аудити муштарак, ин функцияҳо ба зиммаи роҳбар (ҳо) -и гурӯҳ ё кумитаи роҳбарикунанда гузошта шудаанд.

13 *Дар сурати аудити ҳамоҳанггардашуда гузаронидани аудит ба зинаҳо вобаста аз усули тадқиқшаванда, ё дар намуди аудити муштарак бо ҳисоботҳои алоҳидаи аудит, ё дар намуди аудити параллелӣ бо ҳисоботи ягона, иловатан ба ҳисоботҳои милли риоя карда мешавад.*

» Мубодилаи мунтазами иттилоот/вохӯриҳои корӣ

Гарчанде ки муошират дар ҳама гуна аудитҳо аҳамияти махсус дорад, аммо ин як ҷузъи ивазнашавандаи аудити муштарак мебошад. Ҳар гоҳе ки зарур ё матлуб ба назар мерасад, мубодилаи пурраи иттилоот бояд на танҳо дар дохили гурӯҳҳои аудиторӣ, балки дар байни дигар тасмимгирандагони муассисаҳои олии аудитории ширкаткунанда низ сурат гирад. Мубодилаи мунтазами иттилоотӣ, масалан, дар робита ба пешрафт, ҳама натиҷаҳои мобайнӣ, ки дар натиҷаи омӯзиши саҳроӣ ва ё посухҳои мақомоти санчидашуда ба амал меоянд, имкон медиҳанд, ки МОА-и иштирокчӣ фаъолиятшонро дар ҳолати зарурӣ мутобиқ кунанд.

Мубодилаи маълумот алахусус ҳангоми санчишҳои параллелӣ, метавонад кафолат диҳад, ки аудити миллӣ натиҷаҳои қобили муқоиса медиҳад. Агар яке аз муассисаҳои ширкаткунанда зарурати тағирот ё маҳдудиятҳоро муайян кунад, тарафҳои дигари ҷалбшуда метавонанд барвақт посух диҳанд.

Ғайр аз истифодаи васоити электронӣ (почтаи электронӣ, Интернет), маҷлисҳои мунтазами муштарак воситаи мувофиқ барои табодули иттилоот мебошанд. Аз ҷумла, чунин вохӯриҳо робитаҳои ғайрирасмӣ байни иштирокчиёноро тақвият медиҳанд ва заминаи ҳамкориро дар рӯҳияи эътимоди тарафайн фароҳам меоранд. Тавсия дода мешавад, ки иштирокчиён якдигарро тавассути муоширати ошкоро ва муҳокимаи берун аз ҷаласаҳои расмӣ шинос кунанд, то монеаҳои эҳтимолӣ дар қори аудитори муштарак пешгирӣ карда шаванд.

» Мубодилаи натиҷаҳо

Илова бар мубодилаи доимии иттилоот дар бораи аудит (ҳо), мубодилаи натиҷаҳои аудит унсури муҳими аудити муштарак мебошад, ки МОА анҷом медиҳад.

ҲИСОБОТ ДОИР БА АУДИТ

Моҳият, мундариҷа ва миқёси ҳисобот, инчунин гирандагони эҳтимолии ҳисоботи аудити муштаракӣ ду ва ё зиёда МОА асосан бо шакли аудити интихобшуда муайян карда мешаванд. Аз ин рӯ, ҳисоботдиҳӣ метавонад шакли ҳуҷҷатҳои миллӣ ё санади муштарак дошта бошад.

Схемаи 7	
Аудити паралелӣ	Аудити муштарак
» Ҳисоботи миллӣ бо сохтори ҳаммонанд	» Ҳисоботи ягона
» Ҳамогиҳои эҳтимоли аз нақшаҳои/натичаҳои аудити миллӣ.	» Натичагирӣ, хулоса ва тавсияҳои зеримасъулияти муштаракӣ ҳаммаи мақомоти олии аудити иштирокчи
» Натичагирӣ, хулосаҳо ва тавсияҳои зеримасъулияти алоҳидаи ҳар як МОА миллӣ тарҳрезӣ карда мешавад.	» Ҳисоботе, ба мақомоти миллӣ нигаронида шудаанд (Парлумон, Ҳукумат ва ғ.)
» Дар сурати зарурат метавонад гузориши муштаракӣ ҳисоботҳои миллӣ омода карда шавад (мисол, ҳамчун унсури ҳисоботҳои миллӣ)	» Ҳангоми зарурат, ҳамчунин ба ташкилотҳои байналмиллалӣ, ки барои соҳаи санҷидашаванда масъулан нигаронида шудааст.
» Ҳисоботҳое, ки ба мақомоти миллӣ нигаронида шудаанд (Парлумон, Ҳукумат ва ғ.)	

Ҳангоми гузаронидани аудити муштарак, ҳамма муассисаҳои олии аудитори ширкаткунанда ҳисоботи якхела медиҳанд, дар ҳолати аудити паралелӣ, якҷанд ҳисоботи мустақили миллӣ бароварда мешаванд. Ин гузоришҳо бояд ба ин монанд сохторбандӣ шаванд, аммо ҳамеша бояд шароити миллӣ ба назар гирифта шаванд.

То ба ин дараҷа, қачравӣ, масалан, бо назардошти равишҳои мухталиф ва эҳтимолиан васеъ, бидуни зарар ба ҳадафҳои аудити муштарак имконпазир аст. Новобаста аз он, ки ба ғайр аз вазифаи аудити паралелӣ, натичаҳои аудити дигари миллӣ дар ҳисоботи миллӣ инъикос меёбанд ё ҳуҷҷати алоҳида тартиб дода мешаванд, аз манфиатҳои ҳар як МОА ва заминаи ҳуқуқии он вобаста аст. МОА метавонад баррасии хулосаи муштаракро дар гузоришҳои миллии худ баррасӣ кунад.

Азбаски аудити параллелӣ аудити муқоисашавандаро дар сатҳи миллӣ дар бар мегирад, ҳисобот асосан ба мақомоти масъули миллӣ равона карда мешавад. Ин мақомот метавонад Ҳукумат ё вазоратҳои алоҳида ва парлумон бошад. Одатан, ҳисоботи аудити муштаракӣ низ ба ин мақомот фиристода мешавад. Дар асоси муносибати байналмилалӣ, чунин гузориш барои ташкилотҳое, ки бояд масъалаҳои дар заминаи байналмилалӣ тасдиқшударо ҳал кунанд, низ манфиатдор хоҳад буд. Дар ҷаҳорҷӯбаи қонуние, ки ҳар як МОА ба онҳо тобеъ аст, имкони ҳисоботи муштарак ба чунин ташкилотҳо бояд ҳамеша дар назар дошта мешавад.

Муассисаҳои олии аудити ширкаткунанда набояд аудиторро пас аз ба итмом расидани раванди аудит ва пешниҳоди ҳисобот қатъ кунанд. Агар муассисаҳои олии аудит масъулияти аввалиндараҷаи худро дар самти баланд бардоштани самаранокии бахши давлатӣ иҷро кунанд, бояд кафолат диҳанд, ки фаъолияти он ба стандартҳои баландсифат ҷавобгӯ бошад. Аз ин рӯ, ҳуди МОА бояд арзёбӣ кунанд, ки оё аудит бомуваффақият анҷом ёфтааст. Ин баррасии баъд аз факт як қисми системаи идоракунии сифат мебошад, ки ба муассисаҳои олии аудиторӣ имкон медиҳад, ки камбудихоро ошкор кунанд ва дар ҷойҳои зарурӣ ислоҳ кунанд.¹⁴

Истилоҳи "баҳодихӣ" -ро метавон ҳамчун тавсиф, таҳлил ва арзёбии лоиҳаҳо ва равандҳо муайян кард. Дар ҳолати аудит, чунин баҳодихӣ бояд ба меъёрҳо, ба монанди стандартҳои аудиторӣ ва қоидаҳои расмӣ асос ёбад, ки чӣ гуна бояд марҳилаҳои пайдарпайи аудит гузаронида шаванд. Яке аз унсурҳои асосии нақшаи аудит (ба сархати 3.1 нигаред).

Ғайр аз он, МОА-ҳои иштирокчи метавонанд ворид намудани таҷрибаҳои пешқадам ва дарсҳои аз аудит гузаронидашударо то ҳадди имкон ва зарурӣ баррасӣ кунанд, инро инчунин дар ҳисоботи аудиторӣ ҳамчун як қисми тавсия ё ҳамчун ҳуҷҷати алоҳидае, ки қаблан бо МОА мувофиқа карда шудааст, номбар кардан мумкин аст.

¹⁴ *Муассисаи олии назоратию тафтишоти Дания, Финляндия ва Норвегия ҳисоботро оиди баҳодихӣ (омӯхтани дарс), ки аз ҷониби онҳо «Аудити паралелии ҳамкорию Кишварҳои шимолӣ доир ба омодагирӣ ба ҳолатҳои фавқулодда бо қувваи барқ» дар моҳи феввали 2009 сол гузаронида шудаанд. Мавзӯҳои ҳисоботҳоро дар суроғаи зерин дарёфт кардан мумкин аст: <http://uk.rigsrevisionen.dk/media/1892056/1-2008.pdf>.*

ШАРҲИ АУДИТИ ГУЗАРОНИДАШУДА

Дар ҳама гуна баҳодихӣ, аввал санҷед, ки марҳилаҳои пайдарпайи аудит, аз ҷумла риояи ҷадвал, расидан ба ҳадафҳои пешакии аудит, то ҷӣ андоза усулҳои тадбиқгардида, ҷавобан ба тавсияҳои мақомоти аудиторӣ, натиҷаҳои аудит муносибати аудиторӣ ва амалҳои санҷидашударо инъикос мекунанд. Ин шакли баҳодихӣ инчунин метавонад дар сурати аудити сирф милли амалӣ карда шавад.

Маълумоти баҳодихии аудит бояд дар шакли хаттӣ сабт карда шавад. Дар ин ҳуҷҷат, шахсоне, ки дар аудит иштирок кардаанд, нишон медиҳанд, ки оё аудит мувофиқи ҷашмдошт рушд кардааст ё қачравӣ вучуд дорад. Ин ба омилҳои, ба монанди мӯҳлат ва муносибати санҷиш (миқёс ва методологияи аудит) дахл дорад. Ҷараёни аудит бояд сабабҳои фарқияти байни ҳадаф ва иҷроиро воқеиро муфассал баён кунад.

Дуршавӣ аз нақша ва ҷадвали аудит набояд камбудихо доништа шавад. Азбаски нақша ва ҷадвали аудит дар аввали санҷиш таҳия шудааст, имкон дорад, ки то ҳол дар бораи мавзӯи аудит маълумоти кам мавҷуд бошад. Агар, масалан, ба мақомоти аудиторӣ лозим ояд, ки иттилооти бештари интизоршударо таҳлил кунанд, ин метавонад таъхирро дар аудит асоснок кунад.

Баҳодихии минбаъдан ҳамкорӣ дар соҳаи аудит

Аудитҳои муштаракӣ муассисаҳои олии аудитӣ аксар вақт нисбат ба аудиторҳо серталабтаранд ва иштироки бештарро нисбат ба аудити милли талаб мекунанд. Мушкилоти минбаъда метавонанд аз ҳамкориҳои якҷанд муассисаҳои олии аудиторӣ ба миён оянд. Тавсия дода мешавад, ки баъдан ҳам ба сифати ҳамкориҳои аудиторӣ арзёбӣ карда шавад. Агар аудиторҳо бо забонҳои гуногуни модарӣ ба аудити муштарак таъин карда шаванд, мушкилот дар ин соҳа ба миён омада метавонанд. Дар ин ҳолат дониши кофии забонҳои дигар хеле муҳим аст. Тавсия дода мешавад, ки МОА-и иштирокчиё кафолат диҳанд, ки аудиторҳои таъиншуда дониши кофии забондоранд. Ин аз он вобаста аст, ки оё МОА барои сари вақт ба сатҳи зарурӣ дониستاني забони дахлдори хоричӣ сари вақт чораҳо меандешад.

Масъалаи дигаре, ки бояд ҳал карда шавад, ин аст, ки оё ҳадафҳои аудит қабл аз аудит амалан иҷро шудаанд. Ҳадафҳо ҳар қадар дақиқтар муайян карда шаванд, арзёбӣ ҳамон қадар беҳтар муайян карда метавонад, ки оё ҳадафҳо пурра, қисман ё умуман иҷро шудаанд. Зеро, дар муқоиса бо аудити милли, аудити байналмилалӣ ҳамкориҳои бештари аудиторҳоро тақозо мекунанд; бояд арзёбии муҳиме баҳо дода шавад, ки оё ба натиҷаҳои аудит маблағ ва вақт сарф шудаанд. Бо сабаби хароҷоти зиёди сафари расмӣ ба хорича, арзёбӣ инчунин метавонад тасдиқ карда шавад, ки ҳадди ниҳии нархҳо иҷро карда мешавад.

Ду сабаб барои арзёбии аудиторӣ ва ҳамкориҳои аудиторӣ барои Тавсия дода мешавад, ки пас аз ба итмом расонидани баҳодихии ретроспективӣ, МОА фикр кунанд, ки оё ҳамкориҳои давомдор дар соҳаи санҷидашаванда арзиши иловагӣ хоҳад овард. Арзёбии ин масъала аз натиҷаи аудит вобаста аст. Агар, масалан, камбудихои назаррас дар фаъолияти ҳукумат ошкор шуда бошанд ва МОА барои беҳбудӣ тавсияҳо дода бошанд, пас як идеяи хуб пас аз муддате гузаронидани аудити пайгирӣ мумкин аст.

Натиҷаҳои аудит инчунин метавонанд МОА-ро барои омӯхтани соҳаҳои ҳаммонанди аудит бедор кунанд. Бо ин роҳ, онҳо метавонистанд дониши бадастовардари татбиқ кунанд ва ҳатто такмил диҳанд. МОА-и ширкаткунанда муҳиманд: аз як тараф, натиҷаҳои арзёбии ретроспективӣ асоси муҳиме барои қабули қарор пас аз санҷиш мебошанд (аз тарафи дигар, ба ҷузъҳои 4.3 дар поён нигаред). , арзёбии метавонад дарсҳои таълим диҳад, ки метавонанд ба аудити оянда татбиқ карда шаванд.

ИДОМА ДОДАНИ ҲАМКОРӢ ДОӢР БА АУДИТ

Тавсия дода мешавад, ки пас аз ба итмом расонидани баҳодиҳии ретроспективӣ, МОА фикр кунанд, ки оё ҳамкориҳои давомдор дар соҳаи санҷидашаванда арзиши иловагӣ хоҳад овард. Арзёбии ин масъала аз натиҷаи аудит вобаста аст. Агар, масалан, камбудии назаррас дар фаъолияти ҳукумат ошкор шуда бошанд ва МОА барои беҳбудӣ тавсияҳо дода бошанд, пас як идеяи хуб пас аз муддати гузаронидани аудити пайгирӣ мумкин аст.

Натиҷаҳои аудит инчунин метавонанд МОА-ро барои омӯхтани соҳаҳои ҳаммонанди аудит бедор кунанд. Бо ин роҳ, онҳо метавонистанд дониши бадастовардари татбиқ кунанд ва ҳатто такмил диҳанд.